

навчанню і орієнтовані на самостійну участь особистості в навчально-пізнавальному процесі, направлене на успішне залучення особистості до трудової діяльності.

Одним із найбільш влучних формулювань є визначення А. Хуторського, згідно з яким компетенція є відчуженою, наперед заданою соціальною вимогою (нормою) до освітньої підготовки здобувача освіти, необхідною для якісної продуктивної діяльності в певній сфері.

Крім того, А. Хуторський пропонує трьохрівневу ієрархію компетенцій, яка включає ключові компетенції, загальнопредметні та предметні, що формуються на матеріалі окремих навчальних предметів.

Згідно з глосарієм термінів Європейської вищої освіти, компетентності можна розділити на загальні та професійні. У Стандартах вищої освіти України виділено інтегральні, загальні (ключові, базові) та професійні (спеціальні фахові) компетентності, які має засвоїти випускник закладу вищої освіти. Загальні компетентності є необхідними для будь-якої освітньо-професійної діяльності та є важливим фактором для розвитку професійної компетентності психолога.

В науковій та педагогічній літературі відсутня узгодженість поглядів на терміни «компетенція», «компетентність», «ключові компетенції» та «інформаційна компетентність». Однак, концепцію компетентності можна розглядати як якості особистості (знання, уміння, навички), необхідні майбутнім психологам для подальшої ефективної діяльності за фахом.

*Анжеліка КОКАРЄВА,
кандидат педагогічних наук, доцент,
заступниця декана з наукової та міжнародної діяльності
факультету лінгвістики та соціальних комунікацій,
доцент кафедри психології та педагогіки професійної освіти.
Національний авіаційний університет, м. Київ*

*Леся ХОМЕНКО-СЕМЕНОВА,
кандидат педагогічних наук, доцент,
відповідальна по роботі зі студентами
факультету лінгвістики та соціальних комунікацій,
доцент кафедри психології та педагогіки професійної освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ*

ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗВТО ЯК ОСЕРЕДОК СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Головна вимога до випускників сьогодні полягає в тому, що рівень їх компетентності повинен відповідати професійним вимогам, що висуваються

державою та роботодавцями й зумовлені потребами технічного розвитку. Цифрове технологічне середовище створює нові форми взаємодії, нові ролі та функції соціальних інститутів. Випускники зобов'язані не тільки мати професійні компетенції, але також потрібно бути готовим до здійснення організаційної й управлінської діяльності, оскільки ця діяльність необхідна для подальшого успішного професійний розвиток і кар'єрного зростання.

Розвиток компетентності здобувачів вищої освіти під час освоєння освітніх програм стає можливим лише за суттєвої підтримки з боку освітнього середовища. Розвивальне освітнє середовище не сприяє тільки до розвитку компетенцій, передбачених освітніми програмами, але також формує навички самоорганізації та самодисципліни здобувачів. Нові навчальні технології, що виникли на етапі цифровізації, потребують широкого дистанційного навчання і спрямовані на систему компетенцій, ядром яких є самостійність, самоврядування, самоконтроль та розвиток індивідуальних навчальних траєкторії. Показник успішного засвоєння освітніх програм, а також досягнення компетентностей – це оцінка задоволеності навчанням.

Освітнє середовище сьогодні розглядається як психолого-педагогічна система забезпечення спеціальних умов для індивідуального розвитку - це система умов для розвитку особистості, що забезпечує також необхідні можливості в соціальному та просторово-змістовному середовищі. Його основною характеристикою є модальність, яка характеризується можливостями для розвитку активності учасників освітнього процесу, особиста свобода і незалежність. Ці заходи передбачають ініціативність, прагнення, наполегливість та вміння відстоювати та відстоювати свої інтереси.

Відповідно до теорії можливостей Гібсона, ключовий елемент у відносинах між середовищем і суб'єктом (студентом) є можливість: чим активніше і чим інтенсивніше студент використовує варіанти, які надає середовище, тим ефективнішим є його саморозвиток.

Освітнє середовище ЗВО – це сукупність умов, типів, форм діяльніснї та соціальні практики, що забезпечують виховання здобувача вищої освіти і спрямовані на розвиток соціально-орієнтованої, цілеспрямованої, мобільної та конкурентоспроможної особистості майбутнього фахівця.

Освітнє середовище, що забезпечує високий рівень активності та використання повноцінного потенціалу студентів виступає як розвивальне освітнє середовище ЗВО.

Розвивальне освітнє середовище забезпечує системний розвиток здобувача вищої освіти, зростання його інтелектуальних, творчих, психофізіологічних здібностей, навички спілкування та саморозвитку.

До числа показників розвивального освітнього середовища відносяться:

– інфраструктура (відкритість до нових процесів, ефективні та інтенсивні дослідження колективи, розробка та вдосконалення навчальних

програм;

– освіта та навчання (трансдисциплінарний підхід, який передбачає діалектичне мислення та відповідальність за дослідження);

– опора на «обдарованість» (готовність студента реалізувати свої здібності «тут і зараз», тобто в ситуації, що дозволяє самореалізуватися). Обдарованість – це системне поняття, яке виявляє готовність до експериментів, самоорганізації та саморозвитку, сприяє виходу суб'єкта за межі гомеостатичної поведінки;

– діалогічність (транскомунікативність) освітньої системи. Ефективний вплив розвивального освітнього середовища на процес саморозвитку студента залежить від умов, які дозволяють систематизувати розвиток особистості майбутнього спеціаліста. Найбільш значущі параметри тут наступне:

– психофізіологічний потенціал студента, який виявляється в його адаптивності, оперативності, гнучкості, самостійності, мобільності й дисциплінованості;

– освітній потенціал, який передбачає професійні цінності, професійну компетентність та здатність до самоосвіти;

– кваліфікаційний потенціал, який передбачає підприємницькі здібності, конкурентоспроможність, критичне мислення;

– креативність, яка передбачає креативність, соціальну активність та організаторські якості;

– комунікативний потенціал, який підтримує намір працювати в команді, відкритість, емпатію, толерантність і готовність до співпраці;

– моральний потенціал, який базується на відповідальності, чесності, культурних цінностях, громадянській позиції та патріотизмі.

Однією з важливих характеристик освітнього середовища ЗВО є комфорт. Комфортне середовище університету – це складна динамічна система, здатна впливати на розвиток інтелектуальної культури студента і здатна до змін відповідно потреб суспільства. Воно пов'язане з параметром особистісно-стимулюючого середовища, яке повинно відповідати таким вимогам: естетична привабливість середовища (архітектура будівель і споруд, сучасний дизайн інтер'єру, персоналізовані аудиторії, сучасні комп'ютерні та інформаційні засоби навчання, приміщення для проведення наукових і лабораторних досліджень); проблемно-дослідницький характер змісту освіти, його спрямованість на професійну підготовку майбутніх випускників ЗВО; надмірність і варіативність елементів освітнього середовища, які можуть сприяти забезпеченню особистих потреб студентів і викладачів і забезпечити вибір індивідуальні освітні траєкторії; високий рівень психолого-педагогічної культури спілкування та взаємодії з суб'єктами освітнього процесу, його

позитивний зміст; функціональність та ергономічність освітнього середовища (різноманітність та множинність функціональних елементів середовища, зручність і безпека їх використання в професійному та особистісному розвитку).

Отже, висока ступінь задоволеності студентами умовами освітнього середовища вказує на його вагомість у задоволенні здобувачами вищої освіти навчальним процесом, що, у свою чергу, сприяє розвитку та формуванню високопрофесійних, конкурентноздатних випускників ЗВО.

Список використаної літератури:

1. E. Luzik, L. Khomenko-Semenova, A. Kokareva, O. Hurska (2018). University education innovative models in Ukraine: foreign experience. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія, 13(2), 19-26. (у фаховому виданні, входить до наукометричної бази даних Index Copernicus).

2. Kokareva A., Khomenko-Semenova L., Lytvynchuk N. Innovative edukational models: comparative characteristics // Danish Scientific Journal. – 2019. – № 21. – P. 64-69.

Анатолій КОНДРАТЬЄВ,

*здобувач PhD третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України, м. Київ*

РОЗВИТОК АСЕРТИВНОСТІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Війна вплинула як на кожного українця, так і трансформувала процеси, які характеризують економічний, політичний, культурний аспекти життя сучасної України. А це, у свою чергу, актуалізувало потребу розвитку в особистості якостей, що сприяють руху до особистісної зрілості й успішної самореалізації, бути активним суб'єктом власної життєдіяльності, здатним розв'язувати проблеми, керувати змінами, переконувати й гармонійно надихати інших тощо. В залежності від темпераменту, виховання та рівня розвитку емоційного інтелекту кожна людина, в тому числі й внутрішньо переміщені особи, обирають для себе одну з чотирьох моделей поведінки та спілкування з іншими:

- агресію – виявлення власних поглядів і почуттів у манері, яка залякує, принижує або контролює інших людей;
- пасивність – нехтування власними потребами та бажаннями заради інших;